

חינוך לחיים

פרשת בהעלותך

"וזו מעשה המנורה" – נשאלת השאלה מדוע כאן שהנושא הוא הדלקת המנורה מפרטת התורה כיצד מעשה המנורה הלא זה שייך לפרשיות ויקהל פקודי המדברים כיצד נעשו כל הכלים? הפירוש ש-3 הדברים שהיו במנורה – כפתורים, גביעים והפרחים מרמזים על 3 סוגי בני אדם, הכפתורים מסמלים את האנשים הפשוטים, שהרי הכפתור חלק משני צדדיו. הגביעים מסמלים אנשים בדרגה יותר גבוהה שיש להם בית קיבול, והפרחים מסמלים את הצדיקים. והיות שכאן התורה עוסקת בהדלקת המנורה, וכדי להדליק את המנורה צריכים שילוב של כל בני ישראל, לכן מזכירים את כולם- איש איש לפי מעלתו ודרגתו ואין לזלזל באף אחד מישראל. והוא הדין לגבי ילדינו, שהרי הנרות מרמזים לילדים (הרגיל בנר הויין לו בנים תלמידי חכמים) וכפי שהנרות קודש כך הילדים קודש הם, ואין אנחנו יכולים להחליט על אחד מהם שהוא שווה פחות מחברו. לכל אחד יש תפקיד ויעוד בעולם. אחד יהא גדול בתורה, והשני יהא גדול בעבודת ה' ויראת שמים, והשלישי יהיה גדול בגמילות חסדים וצרכי ציבור, ולכן אין אנו רשאים להמעיט בערכו של אחד מהם, אלא עלינו התפקיד ללמדם ולחנכם במאור פנים, לאט לאט, ולהמתין עד שתהא השלהבת עולה מאליה.

רבי משה פינשטיין זצוק"ל כותב, 'תוכחת חיים למחנכים ומלמדים וראשי הישיבות והורי הילדים שיש לפעמים בעיה עם הילדים שיש בהם ג' דרגות בכלליות, עידית בינונית וזיבורית, המלמד אינו יודע למי לדבר, אם ידבר לעידית יחלשו הזיבורית, ואם ידבר עם הזיבורית ישתעממו העידית, והרי יש סדר קבוע בתלמוד תורה עם כל התלמידים ביחד, וכן אבא בשלחן שבת ויש שם כמה מדרגות של ילדים, האם יש כאן מיטה של סדום שמי שהוא קצר ימשכו אותו כמידת המיטה, ומי שהוא מדי ארוך קוצצים קצוותיו? וב"ה בימינו אכשר דרא ויש סיוע פרטי למי שצריך, אך בדרך כלל צריכים ישועה ופתרון לבעיה הזאת.

וכתב רבי משה שחינוך בני ישראל נמשל להדלקת המנורה בדברי חז"ל, ורש"י פי' שני פירושים על בהעלותך א. עד שתהא הלהב עולה מאליה. ב. שהמדליק יעלה על המדרגות למעלה. וכתב השפתי חכמים איך לומדים שני לימודים מפסוק אחד?? ותי' המזרחי דשקולים הם ויבואו שניהם, כיון ששני הדרשות שווים דורשים שניהם. וביאר רבי משה, באמת היה הכהן יכול להדליק את המנורה מלמטה ולסמוך שמסתמא נדלק הנר, שהרי יש כאן שמן ופתילה, ועתה עומד מלמטה עם הנר כמה רגעים ונוגע בנר הדולק בפתילה, ע"פ כללי יו"ד סי' ק"י יכול להמשיך ולסמוך על החזקה שמסתמא נדלקו הנרות. אך דרשין שאסור לו לסמוך על החזקה אלא לעלות על המדרגות ולהיות בטוח בעיניו שכל אחד מהנרות נדלק. זהו תוכחת חיים למחנכים, אתה יכול להדליק כשאתה עומד בארץ, ואז בכלליות הבינו הילדים את הגמרא שהרי הסברתי מאד יפה את הסוגיה, מה לי להתאמץ לראות על כל נר במיוחד לבדוק אם הוא הבין בפרטיות או לא, שמא אין זה מצד חיובי ומעמדי כאן כמחנך. לכן מלמדים אותנו שצריך לעלות על ג' מדרגות לבדוק בעיניו אם כל אחד מבין לפי כשרונותיו.

עוד צריך המחנך לבדוק שתהא שלהבת עולה מאליה, לא ברגע הראשון שנדלק לעזוב אותו, אלא לעמוד סמוך לכל תלמיד ותלמיד להעביר לו דעת תורה שיהיה עומד חזק, גם כשהרוחות ינשבו מכל צד, ישאר מאיר בתקיפות האורה.

עוד הוסיף רבי משה 'מלמד שבחו של אהרן שלא שינה' אע"פ שהיה לו אומדנא חזקה שכבר הבינו התלמידים, לא עזב את הנר כל זמן שלא ראה ממש בחוש שכל תלמיד ותלמיד השיג את הלימוד בתכלית השלימות. וזהו ענין שצריך לזכור בחינוך, שלא לאבד ההשגחה על הפרט. כי בימים הקדמונים היו ההורים לוקחים מלמדים לבניהם בפרטיות, המלמד לא היה לומד פעם אחת עם כל עשרת הילדים, אלא לומד עם כל אחד בפרטיות. אך בימינו שזה חזר כבזמן הבית שיש עשרות ילדים בכיתה, יחד עם זאת צריך להיזהר ולהישמר שלא יוזק הפרט מזה, אלא לעמוד מלמעלה ולשמור על כל נר שידלוק יפה. אם המלמד נכנס לכיתה ומדבר רק לבודדים המוכשרים, הרי לא עשה מלאכתו, כי אלו המוכשרים אין צריכים חיידר ושיבה, תקנת רבי יהושע בן גמלא היה בשביל הנכשלים ולא בשביל המוכשרים, כמ"ש בגמ' להדיא.

ולכן עבודת המלמד שלא לסמוך על האומדנא, אלא לבדוק בפרטיות כל נפש ונפש אם הוא מאיר כראוי. ושתהיה הלהב עולה מאליה, שתהיה הפתילה מחוברת מאד לאש שתדלוק בו יפה. כך יזכו התלמידים להתחנך כראוי כתקנת יהושע בן גמלא. שלא יצא אחד מן השורה. וכן המוכשרים לא ינזקו מזה.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com